

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 21. juuni 2018. a määruse nr 45 „Kaitseväe põhimäärus“ muutmise“ eelnõu SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 21. juuni 2018. a määrust nr 45 „Kaitseväe põhimäärus“ (edaspidi *põhimäärus*). Eelnõuga lisatakse Kaitseväe juhataja vahetusse alluvusse uus struktuuriüksus. Muudatuste põhjused peituvad väearenduse planeerimisvõimekuse killustatuses, protsesside jäikuses ning kiireloomuliste vajaduste käsitlemise süsteemi puudumises. Uus väejuhatuse peab takistama võimelünkade süvenemist ja tehnoloogilist mahajäämust ning vähendama elutsükli kogukulude suurenemist.

Ebaühtlane nõuete haldus ja standardite puudumine raskendavad NATO nõuetele vastavate hangete läbiviimist ning nõrgestavad koostalitlusvõimet liitlastega. See võib ohustada rahvusvaheliste kohustuste täitmist ning liitlassuhete usaldusväärsust. Samuti kui kasvavad kaitsekulutused ei realiseeru nähtavalt ja õigeaegselt praktilisteks sõjalisteks võimeteks, on oht kaitsekulutuste poliitilise toetuse vähenemiseks. Ressursside mõju avalikkusele ja otsustajatele peab olema selge, vastasel juhul võib kahaneda valmisolek kaitseinvesteeringuid senises mahus jätkata.

Loodav väejuhatuse võtab vastutuse nii nõuete haldamisel kui ka süsteemse võimeomandamise tervikliku arhitektuuri ülesehitamisel. Selle saavutamiseks viiakse ellu järgmised sammud:

- 1) luuakse keskne nõuete halduse struktuur selgete vastutusala ja pädevustega;
- 2) kehtestatakse ühtne nõuete standard ja süsteemne “väravapõhine” protsess nõuete elutsükli juhtimiseks nagu on sätestatud väeplaneerimise ja- arenduse juhendis;
- 3) seotakse ressursid ja nõuded ühtseks tervikuks läbi digitaalselt integreeritud elutsükli haldusplatvormi, mis toetab otsustusprotsessi ja jälgib võimete arenduse kulgu reaalsajas.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Ettepaneku eelnõu ja seletuskirja koostamiseks tegi Kaitseväge ning eelnõu koostamise eest vastutab Kaitseministeeriumi õigussakonna nõunik Sander Põllumäe (sander.pollumae@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja ei ole keeleliselt toimetatud.

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 21. juuni 2018. a määrust nr 45 „Kaitseväe põhimäärus“ 1. augustil 2025. a jõustunud redaktsioonis ([RT I, 29.07.2025, 4](#)).

Eelnõu ei ole seotud menetluses oleva seaduse ega määruse eelnõuga.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse põhimääruse § 3 lõiget 4 ja täiendatakse Kaitseväge juhataja vahetut alluvust uue struktuuriüksusega „tulevikuvõime ja innovatsiooni väejuhatuse“.

Väejuhatuse on valitud lahendus, et viia läbi kaitsevaldkonna transformatsioon senise võimearendusmudeli kitsaskohtadele, sidudes ressursid, nõuded ja omandamise ühtseks paindlikuks tervikuks. Korrigeeritud raamistiku rakendumisel lühenevad arendustsüklid märkimisväärselt ning lisanduv rahastus muutub senisest kiiremini tegelikeks lahinguvõimeteks. Kaitseväge saab reageerida tehnoloogilistele ja operatiivsetele muutustele asjakohasel kiirusel, säilitades samal ajal selge ülevaate kulude ja arengu tasakaalust. Terviklik ja läbipaistev võimearendusprotsess suurendab kaitseinvesteeringute tootlikkust, tagades igale investeeritud eurole maksimaalse kaitsevõime kasvu ning aidates säilitada tugevat poliitilist ja avalikku toetust kaitsevaldkonnale võrreldes senise olukorraga.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse põhimäärust paragrahviga, mis reguleerib tulevikuvõime ja innovatsiooni väejuhatust. Väejuhatuse töö on korraldatud kolme omavahel seotud põhisuuna kaudu. Esiteks keskendutakse tulevikupildi, kontseptsioonide ja doktriinide arendusele. See suund loob Kaitsevägele selge ja pidevalt ajakohastuva strateegilise visiooni ning ühtlustatud sõjalised kontseptsioonid ja taktika- ja protseduurireeglid (TTP). Nii tagatakse ühine arusaam tulevastest arengusuundadest ja standardiseeritud alused kõigi väeliikide tegevusele.

Teiseks on võimearenduse tegevussuund suunatud tuvastatud võimelünkade kiirele ja tõhusale sulgemisele. See põhineb süsteemsel lähenemisel, mille kohaselt läbib iga tuvastatud lünk järgmised etapid: lünkade ja nõuete analüüs, kontseptsioonide katsetamine, prototüüpimine ning lõpuks hanke ettevalmistamine ja algatamine. Võimearendusprotsessis on kasutusele võetud ka spetsiaalsed kiirkanalid, mis võimaldavad liikuda kiiresti ideest toimiva prototüübi ja soetatud võimeni.

Kolmandaks keskendub tegevussuund kogu võimete elutsükli haldamisele. See hõlmab nii inimvara kui ka rahaliste ressursside planeerimist ja juhtimist. Selle raames määratletakse personalistrateegiad ja -plaanid, milliseid kvalifikatsioone ja oskusi Kaitseväge vajab ning kuidas vajalikku personali värvata, arendada ja teenistuses hoida. Samuti koostatakse võimete, organisatsioonide ja süsteemide kulumudelid, mis tagavad läbipaistva ja jätkusuutliku ressursside kasutuse kogu võime elutsükli vältel.

Tulevikuvõime ja innovatsiooni väejuhatuse tegevusvaldkonnad põhiülesande täitmiseks on järgmised:

- 1) sõjaliste nõuete ajakohasuse tagamine, lähtudes ohukeskkonnast ja tehnoloogilistest arengutest;
- 2) määratud strateegiliste ressursside planeerimine ning kaitse-eelarve jaotuste sidumine tegelike vajadustega;
- 3) Kaitseväge võimevajadustest ja eelarvelistest võimalustest lähtuv riigivara omandamise korraldamine.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eesti kaitsevaldkonnas on juba olemas mitmed kompetentsid ja struktuurid, millele kavandatud väejuhatuse saab oma tegevuses toetuda. Uue struktuuri loomisel kasutatakse maksimaalselt ära olemasolevat kogemust ja inimesi, et ülesehitust viia ellu järk-järgult ning vältida dubleerimist. Väejuhatuse juhib võimearenduse elutsükli programmifaase alates kontseptsiooni loomisest kuni omandamisotsuseni portfelli põhisel juhtimispõhimõttel (programmilise juhtimise lähenemine), et kõik võimearenduse elutsükli etapid on ühtselt ja läbipaistvalt koordineeritud. Üksikute muudatuste või ajutiste projektide asemel on eesmärgiks seatud võitlusvõime järsk ja jätkusuutlik kasv ehk tulevikuks valmis vägi. See eesmärk on saavutatav vaid juhul, kui kogu kaitsevaldkond jagab ühist arusaama ning töötab kujunenud keskkonnas sobivalt, süstemaatiliselt ja koordineeritult.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega muudetakse Kaitseväe struktuuriüksuste ülesehitust, et toetada kestlikku võimearendust ja luua tingimused rahvusliku ressursi otstarbekaks kasutamiseks ja esilekerkivate ohtude tõrjumiseks. Väejuhatuse loomine suunab kaitse-eelarve vahendite kasutamist, mis võimaldab lahendusi ellu viia asjakohase kiirusega, eriti olukordades, kus tavapärased hankemehhanismid jäävad liiga aeglaseks.

Väejuhatuse rahastuseks Kaitseministeeriumi valitsemisala arengukava (KMAK) 2026-29 raames on planeeritud 2 588 850 eurot (sh personalikulud 1 941 638 eurot). Kulude täpsem jaotus kajastatakse KMAK planeerimise raames. Esialgne tegevuskulu aasta lõikes on 136 500 eurot. Määruse rakendamisega tekib lisatulu väestruktuuri transformatsiooni- ja innovatsiooni tegevuste kokkuhoiuga. Nendeks tegevusteks on:

- 1) tasakaalu taastamine — tugevdatakse sõjalise võimearenduse keskset juhtimist, et viia kaitsevaldkonna väeplaneerimine tasakaalu;
- 2) kriitiliste võimelünkade likvideerimine — luuakse tingimused oluliste võimenõuete täitmiseks ja kriitiliste võimelünkade likvideerimiseks asjakohasel kiirusel, et tuua kohene mõju lahinguväljale;
- 3) innovatsioonijuhtimise võime tugevdamine — luuakse läbipaistvad protsessid, rollid ja tööriistad, mis võimaldavad üksustel ise algatada ja ellu viia uuendusi, tuginedes ühtsele metoodikale ning otsusetoole;
- 4) kaitsetööstuse, teadusasutuste ja laiapiindse riigikaitse kaasamine — laiendatakse partnerite ringi, sidudes arendusprotsessi tööstuse, teadusasutuste ja teised riiklikud ning eraalgatused, et tugevdada innovatsioonivõrgustikku ja ühiskondlikku tuge;
- 5) sihitud rahvusvaheline koostöö — luuakse koostöösidemed välispartneritega, mis pakuvad kompetentsi prioriteetsete lünkade täitmisel, arvestades väeliikide piiratud personalivõimet igapäevaülesannete kõrval.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse koostöölastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Rahandusministeeriumile ning Riigikantseleile ja arvamuse avaldamiseks Kaitsevæele.